

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2022, 22(3), 1102 – 1121. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2022.-1104007>

Öğretmenlik Meslek Seçimi ve Meslek Kimliğinin Kurulumunda Toplumsal Cinsiyetin Rolü*

The Role of Gender in Choosing Teaching as a Profession and Establishing Professional Identity

Ayşe Soylu¹ , Yasemin Esen² ,

Geliş Tarihi (Received): 15.04.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 04.08.2022

Yayın Tarihi (Published): 30.09.2022

Öz: Toplumsal cinsiyet temelli mesleki ayrışma, kadınlara ve erkeklere 'uygun' işler/meslekler yaklaşımının temelini oluşturan geleneksel rol kalıpları ve sosyal normlarla doğrudan ilişkilidir. Öğretmenlik mesleği de bu çerçevede kadınlara en 'uygun' mesleklerden biri olarak düşünülmektedir. Öğretmenlik meslek seçimi ve meslek kimliğinin kurulumunu etkileyen sosyal gerçekliklerin anlaşılması bu araştırmanın temel odak noktasıdır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı öğretmenlik meslek seçiminin ve meslek öncesi kimlik kurulumunun toplumsal cinsiyet açısından incelenmesidir. Araştırma nicel bir araştırma olup genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesinde çeşitli bölümlerde ve sınıf düzeylerinde öğrenim görmekte olan 370 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanması için "Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği", "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği" ve "Meslek Öncesi Öğretmen Kimliği Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde t-testi, korelasyon ve regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar erkeklerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerine daha fazla dikkat ettiği, kadınların meslek öncesi öğretmen kimliğini erkeklere göre daha çok benimsediğini ortaya koymuştur. Toplumsal cinsiyet oluşumunun alt boyutları olan geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolünün anlamlı bir yordayıcısı olduğu fakat eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri boyutunun ise meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolünü anlamlı bir şekilde yordamadığı ve meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin meslek öncesi öğretmen kimliğini anlamlı bir şekilde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, meslek seçimi, meslek kimliği, öğretmenlik

&

Abstract: The gender-based occupational division is related to traditional role patterns and social norms that underpin the approach to the suitable jobs for women and men. Teaching is considered one of the most suitable professions for women. Understanding the social realities of the factors affecting the choice of the teaching profession and the establishment of professional identity is the main focus of this study which aimed to examine the choice of the teaching profession and the pre-professional identity construction in terms of gender. In this study, answers were sought to the question of whether there were significant relationships between the messages that teacher candidates received about gender norms, the role of gender in choosing a profession, and pre-professional teacher identities. The study is quantitative and used the correlational survey model. The variables used to determine whether the existence of a relationship were gender norms, the role of gender in choosing a profession, and pre-professional teacher identity. Data were collected from 370 students studying at the faculty of education. The "Socialization of Gender Norms Scale", "The Role of Gender in Occupational Choice Scale", and the "Early Teacher Identity Measure" were used for data collection. T-test, correlation, and regression analysis were used in the analysis of the data. The results revealed that men paid more attention to gender roles in choosing a profession and that women adopted the pre-vocational teacher identity more than men. It was concluded that traditional gender roles, which were sub-dimensions of socialization of gender norms, are a significant predictor of gender roles in choosing a profession. However, the analysis revealed that the dimension of egalitarian gender roles did not significantly predict gender roles in choosing a profession. It was also found that gender did not significantly predict early teacher identity in choosing a profession.

Keywords: Social gender, choosing a profession, occupational identity, teaching profession

Atıf/Cite as: Soylu, A., & Esen, Y. (2022). Öğretmenlik Meslek Seçimi ve Meslek Kimliğinin Kurulumunda Toplumsal Cinsiyetin Rolü. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(3), 1102-1121. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2022.-1104007>

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/ijaws>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Dr. Öğrt. Üyesi Ayşe, Soylu, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri ABD, aysesoylu@ohu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7791-325X>

² Doç. Dr. Yasemin Esen, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, yesen@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3966-6726>

1. GİRİŞ

Cinsiyet, kadın ya da erkek olmanın biyolojik temelini karşılık gelir ve fizyolojik (kromozom dizilimi, hormonlar, üreme organları ve işlevleri vb.) farklılıklardan kaynaklanan özellikleri içerir. Cinsiyet farkı, doğal süreçler bağlamında kadın veya erkek olarak doğmuş olmayla ilgilidir. Diğer taraftan toplumsal cinsiyet kavramı, biyolojik olmayan farklılıkların hepsine gönderme yapan ve davranışlar, tutumlar, beklentiler, ilgiler, amaçlar, değerler, normlar vb. düzleminde 'kadınsı' ve 'erkeksi' olarak sınıflandırılan her şeyi kapsayan bir kategoridir. Toplumsal cinsiyet, 'doğal' süreçler sonunda ortaya çıkan cinsiyete, zamansal ve mekânsal olarak değişen toplumsal ve kültürel düzlemlerde eklenen diğer anlamlardır. Her toplumda belirli tutumlar, davranışlar ve ilgiler kadın ya da erkek cinsiyetiyle eşleştirilir ve o cinsiyete uygun olduğu kabul edilir. Kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıklara ilişkin yaygın inançlar olarak tanımlanabilecek olan toplumsal cinsiyet kalıpyargıları (Pearson, Turner ve Mancillas, 1991), kadınların ve erkeklerin taşıdıkları varsayılan özellikleri ve rolleri içeren sosyal ve kültürel kalıplar ya da düşüncelerdir ve toplum yapısının derinlerine işlemiş tutumların, değerlerin, normların ve önyargıların hem nedeni hem de sonucudurlar (Ecevit, 2021). Sosyal bağlamlar düzenli bir biçimde bireylerin kendilerini ve başkalarını bu bağlamlar içinde nasıl çerçeveleyeceklerini öğrenmeleri için cinsiyete dayalı farklılıkları pekiştirmektedir (Goffman, 1977). Ayrıca Goffman (1977) toplumsal cinsiyete dayalı temsillerin her bir cinsiyetin sosyal dünyadaki yerini onaylayan politik bir tören olduğunu ifade etmektedir.

Toplumsal cinsiyete ilişkin süreçler, hem bireylerin davranışlarını, düşüncelerini, duygularını ve diğer insanlarla kurdukları ilişkileri etkiler, hem de toplumsal kurumların yapısını ve işleyişini belirler. Bu anlamda toplumsal cinsiyet, toplumsal yaşamda kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkileri biçimlendiren, etkileri yoğun ve çok boyutlu olan bir sınıflama dizgesi olarak da işlev görür (Butler, 1993). Cinsiyete dayalı işbölümü, bu çerçevede değerlendirilebilir. Genel olarak toplumsal yapıda çeşitli görevler, sorumluluklar ve işler erkek ve kadın olma temelinde ayrıştırılmıştır. İnsanlar da genel olarak kendi toplumsal cinsiyet rollerini yansıtan mesleklere yönelme eğilimindedirler (Moses, Admiraal ve Berry, 2016). Cinsiyetlere yüklenen görevler tarihsel süreçte toplumdan topluma çeşitlilik ve farklılık gösterse de, ataerkil bir toplumsal yapılanma içinde değişmez bir biçimde 'kadın işi' olarak tanımlananlar (ev işleri, çocuk bakımı vb.) genellikle daha az önemli ve daha az değerli görülür. Toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının etkisiyle, alan yazında bakım emeği olarak adlandırılan ve toplumun hemen her kesimine (çocuklar, yaşlılar, hastalar, engelliler) sunulacak bakım hizmetlerinin (ücretli ya da ücretsiz) genellikle kadınlar tarafından sunulması beklenir (Ecevit, 2021). Kadınların bakım emeği çerçevesinde çoğunlukla ev içi sorumluluklarla sınırlandırılması ve meslek sahibi olsalar da asıl işlerinin evle ilgili olanlar olarak kabul edilmesi, bazı konumların ve bazı mesleklerin kadınlar için uygun görülmemesine neden olur ve çalışma yaşamlarını da kısıtlar (Bora, 2012). Diğer yandan cinsiyete dayalı işbölümü bağlamında kadınların ve erkeklerin farklı konumlandırılmaları, kadınların varlıklarını da değersizleştirerek cinsiyet eşitsizliğini üretir. Bu açıdan bakıldığında, toplumsal cinsiyet temelli mesleki ayrışma, esas olarak kadınlara ve erkeklere 'uygun' işler/meslekler yaklaşımının temelini oluşturan geleneksel rol kalıpları ve sosyal normlarla doğrudan ilişkilidir. Söz konusu ayrışmada dezavantajlı olan kadınlar, daha az ücret alacakları, ancak aile bakım sorumlulukları ile iş yaşamlarının çatışmasını önleyebilecek, kendilerine zaman açısından daha fazla esneklik sunan iş ve meslekleri seçme konusunda toplumsal bir baskı altındadır (Ecevit, 2021). Örneğin öğretmenlik, bu çerçevede kadınlara en 'uygun' mesleklerden biri olarak düşünülmüştür. Öğretim işi esas olarak kadınlık, annelik ve bakım sorumluluğu ile ilişkili görüldüğü için genellikle kadın mesleği olarak tanımlanır (McCall, 1986; Sabbe ve Aelterman, 2007). Öğretmenlik mesleğinin kadınsı bir meslek olarak inşa edilmesi, öğretim süreçlerinin doğası, öğrenciye verilecek ilgi ve diğer başka "yumuşak beceriler" bakım ve ev içi emeğin gerekliliklerini karşılamakta ve bütün bunlar kültürel olarak kadınlık ve annelikle ilişkilendirilmektedir (Moreau, 2020).

Drudy (2008), özellikle küçük çocukların eğitiminin uzun bir zamandır kadınların egemenliğinde olduğunu, bu küresel olgunun, ekonomik kalkınma, kentleşme, kadının toplumdaki konumu, erkekliğin kültürel tanımları ve çocukların ve çocuk bakımının değeri ile ilgili konularla yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir. Kelleher'e (2011) göre öğretmenlik mesleğinin kadınsılaştırılmasında iki temel neden vardır. Bunlardan ilki erkeklerin gelir ve statü bakımından daha yüksek getirileri olan ya da kendi ilgili alanları doğrultusunda yeni iş alanlarına yönelmesi ve öğretmenlik alanının kadınlara kalmasıdır. Burada erkeği ailenin ekonomik gelir kaynağı olarak gören ve düşük ücretli işlerde çalışmasını onaylamayan sosyal normlar da önemlidir. Diğer neden ise kadınsı bir meslek olarak görülen öğretmenliğin sosyal olarak kadının bakım verme rolleriyle ilişkili olarak yapılandırılmasıdır. Bir diğer ifadeyle kadın, cinsiyet rolleri temelinde toplumda kendisi için uygun görülen yere konumlandırılır. Ayrıca modernleşme, nüfus artışı, ilköğretimin yaygınlaşması, devletin eğitimdeki rolünün artması ve erkekler için alternatif iş alanlarının çoğalması ve iş piyasalarında kadın emeğinin ucuz olması gibi konular da mesleğin kadınsılaştırılmasında etkili olmuştur (Chan, 2012).

Dünyanın hemen tüm bölgelerinde okulöncesi ve ilkökul öğretmenlerinin büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye'de de öğretmenlik, kadınlar için en eski meslek geleneğine sahip alanlardan biridir ve ilk kamusal meslek niteliğindedir (Tan, 2000). Ancak öğretmenliğin kadınlar için tercih edilir olup da erkekler için öncelikli tercih olmaması, dolayısıyla öğretmenliğin kadın mesleği olarak görülmesinin altında yatan sosyal nedenlerin irdelenmesi önemlidir. Çünkü bir meslek olarak öğretmenliği seçme ya da seçmeme kalıpları, erkeklik ve kadınlığın toplumsal inşasıyla bağlantılıdır (Drudy, 2008). Öğrenilmiş olan kültür ve sosyal değerler bireylerin mesleki tercihlerinde etkilidir (Parlaktuna, 2010). Bu anlamda ebeveynlerin toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının, çocukların toplumsal cinsiyete dayalı geleneksel olan ya da olmayan meslekleri seçme kararlarını şekillendirmede önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir (Jacobs, Chhin ve Bleeker, 2006). Erkekler, öğretmenlik ve sosyal hizmetler gibi kadınsı sayılan alanlara göre daha eril niteliği olan mühendislik ve mekanik gibi alanlara yönelmektedirler (Dinella, Fulcher ve Weisgram, 2014). Öğretmenlik mesleği ve öğretmenlerin ekonomik ve sosyal statülerinin incelendiği bir çalışmada öğretmenlik mesleğinin kadınsılaştırılması konusuna odaklanılmış, 23 ülkede öğrencilerin öğretmen olma beklentileri cinsiyete göre incelenmiş ve kız öğrencilerin daha yüksek beklenti içinde oldukları görülmüştür (Park ve Byun, 2015). Öğretmen adaylarının mesleki beklentilerinin incelendiği başka bir çalışmada, kadınların erkeklerin en üst düzey görevlere, özellikle de müdürlüğe talip olma olasılıklarının kadınlardan daha yüksek olduğu, özellikle en kıdemli pozisyonları arzulama ve kendilerini okul müdürü olarak tasavvur etme konusunda daha yüksek bir motivasyona sahip oldukları belirlenmiştir (Smith, 2015). 19. yüzyılın ortalarından bu yana öğretmenler ağırlıklı olarak kadın olduğundan, hem bir meslek olarak öğretmenlik hem de bireysel olarak kadınlar sıklıkla cinsiyet ayrımcılığının ana öznesi olmuştur (Alsup, 2008). Mesleki yeterlilikler çerçevesinde, kadın eğitimciler tarihsel olarak fiziksel ve duygusal yönleriyle, erkekler eğitimciler ise üstün entelektüel ve rasyonel yetenekleriyle tanımlanmıştır.

Bir mesleğin yüksek oranlarda kadınsılaştırılmış olması, daha düşük bir statüye karşılık gelmektedir. Ancak kadının herhangi bir meslek alanında sayısal olarak üstün olmasının mesleğin statüsünde aşağı yönde bir belirleyici olması konusu, kadınlık kültüründen öte hegemonik erkeklik kültürüyle ve kadının toplumdaki rolü ve konumu hakkındaki temel sorunlarla ilişkilidir (Drudy, 2008). Kadınlar bir meslek grubunda egemen olmaya başladıklarında bu meslek grupları daha az değerli, daha az beceri gerektiren, daha düşük ücretleri hak eden ve dış denetime ihtiyaç duyulan meslekler olarak görülür (Apple, 1985). Diğer yandan kadınsılaştırılmış işler sadece kadınların sorunu değildir, bu işlerin erkekler için uygunluğu hakkında üstü kapalı sorular üreterek erkek kimliğini de tehdit eder (Walkowitz, 1999). Bunun bir sonucu, kadınsı sayılan meslekleri seçmiş olan erkeklerin marjinalleştirilmesidir. Acker (1994'den akt. Drudy, 2006) öğretmenlik, sosyal hizmet, hemşirelik ve kütüphanecilik mesleklerinin "yarı meslekler-yarı profesyonel meslekler" olarak tanımlandığını belirtmiş ve bu dört mesleğin yalnızca kadınların hâkim oldukları meslekler olduğuna dikkat çekmiştir. Davies (1996) kadınların meslek yaşamlarında kadınsı kodlarla ilişkilendirilmesini, eril kültürel projeden dışlanmanın ya da bu proje tarafından kontrol edilmenin yansımaları olarak betimlemektedir (akt. Dillabough, 1999). Türkiye'de öğretmenlik

mesleğinin kadın mesleği olma eğiliminde olduğu ve bazı öğretmenlik dallarının cinsiyetle ilişkilendirildiği ve bunun öğretmenlik mesleğinin statüsünü, itibarını ve etkililiğini belirlediği söylenebilir (Uygun, 2014). Bir toplumdaki meslek seçimleri cinsiyet farklılaşmasının geniş kalıpları tarafından belirlenir. Bu seçimler aynı zamanda herhangi bir çağda veya herhangi bir toplumda, ataerkilliğin kapsamı ve doğası gereği erkeklerin ve erkek egemen mesleklerin daha yüksek statüye sahip olma derecesinden de etkilenir (Drudy, 2006).

Toplumsal cinsiyetle ilgili kabullerin meslek seçiminde önemli bir belirleyici olmasından hareketle öğretmenlik meslek kimliğinin toplumsal cinsiyet bakış açısıyla incelenmesi önemli görülmüştür. Alan yazında öğretmenlik meslek kimliği ile ilgili en yaygın tanımlardan biri Beauchamp ve Thomas'a (2009) aittir. Buna göre öğretmenlerin mesleki kimlikleri, onların mesleki yaşamlarını organize eden ve kendilerini hem diğer kişilere hem daha genel anlamda tüm dünyaya açıklamak ve bunları anlamlandırmak için kullanılan kaynaklar olarak tanımlanmaktadır (Beauchamp & Thomas, 2009). Buradaki temel mesele, bireyin kendini öğretmen olarak tanımlama durumudur. Ancak tanımda öğretmenlik meslek kimliğinin temelini oluşturan bu tanımlama sürecinin iki boyutu olduğu söylenebilir. Bireysel olarak tanımlama ve ilişki olarak konumlanma şeklinde sınıflandırılabilir olan bu boyutlardan ilki olan bireysel boyut da yine kendi içinde öğretmenin meslekle ilişkili olan bireysel özellikleri ve yatkınlıkları ve sosyal olarak kurgulanan kimlik olarak sınıflandırılabilir. Dolayısıyla aslında bireysel boyutta ele alınan faktörlerin bu boyutu okul dışı sosyal gerçekliklerde köklenmektedir. Buna göre öğretmenlik meslek kimliğinin kurulması toplumsal bağlamda onaylanan bir kimliği kazanma süreci olarak tanımlanmaktadır (Coldron ve Smith, 1999). Mesleki kimlik alan yazında bireylerin kendilerini tanımlama biçimleri üzerinden açıklansa da, kendi bağlamları içinde sosyal ve kültürel normlar tarafından onaylanmaktadır (Winslade, Crocket, Monk ve Drewery, 2000'den akt. Cattley, 2007). Beauchamp ve Thomas (2009), kimliği bireysel kişilik boyutuyla değil sosyal boyutuyla ele almış ve insanların çeşitli bağlamlarda farklı kimlikler inşa ettiklerini ifade etmiştir. İnsanlar kimliklerini inşa ederken bireysel deneyimlerden etkilenmelerinin yanında bu kimlik inşa süreci aynı zamanda örtük kültürel beklentilere de dayanmaktadır (Taner ve Karaman, 2014; Vitanova, 2016). Öğretmenlerin mesleki kimlik geliştirme süreçlerinde içinde buldukları toplumsal etkileşimler ve kültürel özellikler (Cooper ve Olson, 1996; Lave ve Wenger, 1991'den akt. Ibourk, 2021), sosyal çevre ve geçmiş deneyimler (Alsup, 2008; Clutter, 2010; Kavrayıcı ve Ağaoğlu, 2020), sosyoekonomik ve psikolojik faktörler (Atav ve Altınoglu, 2013; Kuzgun, 2003; Mansaray, 2011), inançlar ve değerler (Slay ve Smith, 2011) etkili olmaktadır. Toplumsal yapıya karşılık gelen bütün bu faktörler yukarıda açıklandığı üzere toplumsal cinsiyet değişkeni üzerinden gelişen mesleki ayrışmayı içermektedir. Bu noktada toplumsal cinsiyet konusu mesleki kimlik inşasıyla iç içedir (Mason ve Chik, 2020).

Beauchamp ve Thomas (2009) kimlik kavramını öğretmen eğitiminin önemli bir bileşeni olarak tanımlamaktadırlar. Alsup da (2008) etkili öğretmenlik için öğretmen adaylarının iyi bir öğretmenlik meslek kimliği geliştirmelerinin desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Buna göre öğretmen yetiştirme alanı ve öğretmenlik mesleği, bireylerde bu bağlamda inşa edilen bir kimlik yapısı için zemin olma özelliğindedir. Öğretmenlik meslek kimliği ve bu kimliğin inşa süreçleri toplumsal cinsiyet eşitliği açısından ele alındığında ise eğitimde cinsiyet ayrımlarının yükseköğretimde başlamadığı, daha erken dönemlerde daha karmaşık sosyal süreçlerdeki toplumsallaşma deneyimleriyle ilişkili olduğu açıktır. Mesleki kimlik kişisel kimlikten ayrı olarak var olamaz ve bir öğretmen adayının temel yaklaşım ve söylemlerinin büyük bir bölümü çocukluk ve ergenlik döneminde içinde bulunduğu yakın sosyal çevredeki egemen söylemler doğrultusunda oluşmaktadır (Alsup, 2008). Dolayısıyla bu araştırmada bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin inşası süreçlerinde içselleştirdikleri değer yargılarının bir uzantısı olarak belirli mesleklere yönelme ve seçme motivasyonunun, öğretmenlik eğitimi sürecinde mesleki kimliklerine yansıtacağı varsayımından hareket edilmiştir. Araştırmanın genel amacı meslek olarak öğretmenliğin seçilmesinin ve meslek öncesi süreçlerde kimlik kurulumunun toplumsal cinsiyet açısından incelenmesidir. Bu doğrultuda yanıt aranacak sorular aşağıdaki gibidir;

- Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği'nin alt boyutları cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?
- Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet oluşumuyla ilgili aldıkları mesajlar, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü ve meslek öncesi öğretmen kimlikleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
- Toplumsal cinsiyet oluşumu meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünü yordamakta mıdır?
- Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü meslek öncesi öğretmen kimliğini yordamakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışmada öğretmenlik meslek seçiminin ve meslek önceki kimlik kurulumunun toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışma korelasyonel desenli nicel bir çalışmadır. Korelasyonel desen çerçevesinde bağımsız değişkenlerin düzeyleri araştırmacı tarafından manipüle edilemez. Araştırmacı bağımsız değişkeni tanımlasa da bu değişken düzeylerinin ayrılmasında kontrol sahibi değildir. Korelasyonel desende yürütülen çalışmalarda bağımsız değişken yordayıcı olarak, bağımlı değişken de ölçüt olarak tercih edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu çalışmada aralarında ilişki olup olmadığının belirlenmesi amaçlanan değişkenler ise toplumsal cinsiyet oluşumu, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü ve meslek öncesi öğretmen kimliğidir.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırma kapsamında veriler 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı Güz yarıyılında toplanmıştır. Dolayısıyla eğitim fakültesinde bir yıl öğrenim görmüş olmanın meslek öncesi öğretmen kimliğinin gelişmesi için erken bir dönem olacağı düşünülmüş ve ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf düzeylerinde öğrenim gören 412 öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırma Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Eksik veriler ve uç değerlerin çıkarılmasından sonra analizler 370 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait betimsel istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara ait betimsel istatistikler

Tablo 1. Katılımcılara ait betimsel istatistikler

	<i>f</i>	%
Cinsiyet		
Kadın	288	77,84
Erkek	82	22,16
Sınıf Düzeyi		
2. sınıf	154	41,62
3. sınıf	101	27,30
4. sınıf	115	31,08
Bölüm		
Türkçe öğretmenliği	78	21,08
Sınıf öğretmenliği	56	15,14
Okul Öncesi öğretmenliği	67	18,11
Sosyal Bilgiler öğretmenliği	64	17,30

Fen Bilgisi öğretmenliği	60	16,22
PDR	45	12,16
Anne Eğitim Düzeyi		
İlkokul ve altı	203	54,86
Ortaokul	60	16,22
Lise	75	20,27
Üniversite	32	8,65
Baba Eğitim Düzeyi		
İlkokul ve altı	126	34,06
Ortaokul	86	23,24
Lise	88	23,78
Üniversite	70	13,92
Aile Gelir Düzeyi		
Asgari ücret (2800 TL) ve altı	121	32,70
2801-5000 TL	139	37,57
5001-10000 TL	100	27,03
10001 TL ve üzeri	10	2,70

Araştırmaya dâhil edilen bireylerin %77,84'ü (f=288) kadın, %22,16'sı (f=82) erkektir. Katılımcıların %41,62'si (f=154) 2. sınıfta öğrenim görürken, %27,30'u (f=101) 3. sınıfta ve %31,08'i (f=115) 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %21,08'i (f=78) Türkçe Öğretmenliği, %15,14'ü (f=56) Sınıf Öğretmenliği, %18,11'i (f=67) Sınıf Öğretmenliği, %17,30'u (f=64) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, %16,22'si (f=60) Fen Bilgisi Öğretmenliği ve %12,16'sı (f=45) ise RPD Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) bölümünde öğrenim görmektedir. Katılımcıların %54,86'sının (f=203) anne eğitim düzeyi ilkokul ve altı, %16,22'sinin (f=60) ortaokul, %20,27'sinin (f=75) lise ve %8,65'inin (f=32) üniversitedir. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin %34,06'sının (f=126) baba eğitim düzeyi ilkokul ve altı, %23,24'ünün (f=86) ortaokul, %23,78'inin (f=88) lise ve %13,92'sinin (f=70) üniversitedir. Öğrencilerin %32,70'inin (f=121) aile gelir düzeyi asgari ücret (2800 TL) ve altı, %37,57'sinin (f=139) 2801-5000 TL arasında, %27,03'ünün (f=100) 5001-10000 TL arasında ve %2,70'inin (f=10) ise 10001 TL ve üzerindedir.

2.3. Veri toplama araçları

Bu araştırmada verilerin toplanması için araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, Epstein (2008) tarafından geliştirilen ve Arıcı (2011) tarafından Türk kültürüne uyarlanan "Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği", Gökçen ve Büyükgöze-Kavas (2018) tarafından geliştirilen "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği" ve Friesen ve Besley (2013) tarafından geliştirilen ve Arpacı ve Bardakçı (2015) tarafından Türk kültürüne uyarlanmış olan "Meslek Öncesi Öğretmen Kimliği Ölçeği" kullanılmıştır.

“Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği” 19 maddeden ve iki boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar Eşitlikçi ve Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rollerini şeklinde adlandırılmaktadır. Uyarlama sürecinde ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin elde edilen uyum indeksleri (Ki-kare= 524.62, Ki-kare/sd= 524.62/151= 3.47, p= 0.00, NFI= .87, CFI= .90 ve RMSEA= .06) bu modelin kabul edilebilir durumda olduğunu ve yapı geçerliliğine sahip olduğunu gösterir niteliktedir (Arıcı, 2011). Bu araştırmadan toplanan veriler ile gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinalindeki iki faktörlü yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca, güvenilirlik analizi sonucunda, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri faktörüne ait cronbach alfa katsayısı 0.70, geleneksel cinsiyet rolleri faktörüne ait cronbach alfa katsayısı 0,81 olarak bulunmuştur

“Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği” Gökçen ve Büyükgöze-Kavas (2018) tarafından ortaöğretim düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrenciler örnekleminde geliştirilmiştir. Ölçek 17 maddeden ve iki alt faktörden oluşmaktadır. Meslek seçiminde geleneksel cinsiyet rollerini ifade eden maddelerin kümelendiği faktör “Meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rolü” ve meslek seçiminde eşitlikçi ifadelerin kümelendiği faktör “Meslek seçiminde eşitlikçi cinsiyet rolü” şeklinde adlandırılmıştır. Meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rolü faktörü için cronbach alfa katsayısı 0,88 olarak, eşitlikçi cinsiyet rolü faktörü için cronbach alfa katsayısı 0,77 olarak bulunmuştur (Gökçen ve Büyükgöze-Kavas, 2018). Ölçek “hiç katılmıyorum”dan “tamamen katılıyorum”a sıralanan beşli likert tipinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin üniversite öğrencileri örneklemindeki geçerliliği ise Gül ve Öcal (2021) tarafından sınanmıştır. Buna göre doğrulayıcı faktör analizi sonucu elde edilen veriler (CMIN/DF=301,806; CFI=.895; RMSEA=.057) ölçeğin bu yapıda geçerli ve güvenilir (Cronbach alfa katsayısı geleneksel cinsiyet rolü boyutu için 0,88 ve eşitlikçi boyut için 0,77) bir araç olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmadan toplanan veriler ile gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinalindeki gibi iki faktörlü yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak, gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonucunda, geleneksel toplumsal cinsiyet rolü faktörüne ait cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,87, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü faktörüne ait cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,77 olarak bulunmuştur.

“Meslek Öncesi Öğretmen Kimliği Ölçeği” 17 maddeden oluşmaktadır ve “hiç katılmıyorum”dan “tamamen katılıyorum”a sıralanan beşli likert tipinde derecelendirilmiştir. Ölçek 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar kendini öğretmen olarak tanımlama, öğretmen olma konusunda güven ve öğretmen olarak katılım şeklinde adlandırılmaktadır. Uyarlama sürecinde ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin elde edilen uyum indeksleri ($\chi^2(109) = 398.13$; CFI = .930; TLI = .913; SRMR = .045; RMSEA = .064) bu modelin kabul edilebilir durumda olduğunu ve yapı geçerliliğine sahip olduğunu gösterir niteliktedir (Arpacı ve Bardakçı, 2015). Bu araştırma kapsamında toplanan veriler ile gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinalindeki üç alt boyutlu bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bu araştırma kapsamında toplanan verilerle gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonucunda, kendini öğretmen olarak tanımlama faktörüne ait cronbach alfa katsayısı 0,86, öğretmen olma konusunda güven faktörüne ait cronbach alfa katsayısı 0,82 ve öğretmen olarak katılım faktörüne ait cronbach alfa katsayısı 0,80 olarak bulunmuştur.

2.4. Verilerin analizi

Araştırma kapsamında 412 kişiye uygulanan ölçeklerden elde edilen verilerin analiz edilmesinde SPSS 20.00 programı kullanılmıştır. Veriler analiz edilmeden önce eksik veri barındıran 22 kişi veri setinden çıkarılmıştır. Geriye kalan 390 kişilik veri seti için standart z puanları hesaplanarak z puanı [-3,3] aralığı dışında kalan, bir başka deyişle, uç değer içeren 20 kişi daha veri setinden çıkarılmış ve analizler 370 kişilik veri seti üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında uygulanacak istatistiksel tekniklere karar vermeden önce verilerin normal dağılım varsayımını sağlayıp sağlamadığı basıklık ve çarpıklık değerleri aracılığıyla kontrol edilmiştir. Değişkenlere ait basıklık ve çarpıklık değerlerinin kendi standart hatalarına bölünmesiyle elde edilen standart değerlerin [-1,1] aralığında olduğu görülmüş, normal dağılım varsayımının sağlandığına karar verilmiş (Hair vd., 1998) ve çalışmanın amaçları doğrultusunda parametrik olan istatistiksel tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir. Katılımcıların ölçeklerden elde ettikleri puanların cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediğini incelemek için bağımsız

örneklem için t-testi kullanılmıştır. Analiz gerçekleştirilmeden önce alt gruplara ait çarpıklık ve basıklığın standart değerleri hesaplanmış ve bu değerlerin [-1,1] aralığında olduğu belirlenmiştir. Ayrıca varyansların homojenliği varsayımı da Levene testi ile kontrol edilmiş ve her bir değişken için p değerinin 0,05'in üzerinde olduğu görülmüş ve varyans homojenliği varsayımın sağlandığına karar verilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için de Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Son olarak, toplumsal cinsiyet oluşumunun meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü üzerindeki etkisini incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi ve meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünün meslek öncesi öğretmen kimliği üzerindeki etkisini incelemek için basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizleri yapılmadan önce verilerin; normal dağılım, doğrusallık, çoklu bağlantı durumları incelenmiş ve regresyon analizine ait bu varsayımların sağlandığı belirlenmiştir.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 26.01.2022

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E-86837521-050.99-165053

3. BULGULAR

Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği'nin alt boyutları olan eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü, meslek öncesi öğretmen kimliği ve alt boyutları olan kendini öğretmen olarak tanımlama, öğretmen olma konusunda güven ve öğretmen olarak katılım boyutundan elde edilen puanların cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t testine ait bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği'nin alt boyutları olan eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü, meslek öncesi öğretmen kimliği ve alt boyutları olan kendini öğretmen olarak tanımlama, öğretmen olma konusunda güven ve öğretmen olarak katılım boyutundan elde edilen puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	Katego ri	n	\bar{x}	ss	sd	t	p	Etki Büy ükl üğü
Eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri	Kadın	288	18,4 5	1,71	368	3,80	,000	,50
	Erkek	82	17,4 8	2,12				
Geleneksel toplumsal cinsiyet	Kadın	288	34,1	6,68	368	-	,000	-,50

rolleri			6		4,18		
	Erkek	82	37,7 6	7,59			
Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü	Kadın	288	45,3 1	4,32	368	-	,52
	Erkek	82	48,1 9	6,61		3,72	,000
Kendini öğretmen olarak tanımlama	Kadın	288	20,2 0	4,09	368	1,08	,14
	Erkek	82	19,6 7	3,45			,280
Öğretmen olma konusunda güven	Kadın	288	25,3 4	4,04	368	2,86	,36
	Erkek	82	23,9 0	3,97			,005
Öğretmen olarak katılım	Kadın	288	25,0 6	3,70	368	2,38	,018
	Erkek	82	23,9 3	3,95			,30
Meslek öncesi öğretmen kimliği	Kadın	288	70,6 1	10,51	368	2,39	,31
	Erkek	82	67,5 1	9,79			,017

Tablo 2'ye göre, toplumsal cinsiyet oluşumunun hem eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri boyutu ($t(368)=3,80$, $p<0,05$) hem de geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri boyutu ($t(368)=4,18$, $p<0,05$) cinsiyete göre anlamlı fark göstermektedir. Kadınların eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri boyutu puan ortalaması ($\bar{x}=18,45$) erkeklerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri boyutu puan ortalamasından ($\bar{x}=17,48$) anlamlı bir şekilde daha büyük bulunmuştur. Ayrıca, erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri boyutu puan ortalaması ($\bar{x}=37,76$) kadınların geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri boyutu puan ortalamasından ($\bar{x}=34,16$) anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Buna göre, kadınların eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini erkeklere göre daha çok benimsedikleri, erkeklerin ise geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini kadınlara göre daha fazla benimsediği ifade edilebilir.

Tablo 2 incelendiğinde meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolünün cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir ($t(368)=3,72$, $p<0,05$). Erkeklerin ölçekten elde ettikleri puanların ortalaması ($\bar{x}=48,19$) kadınların ölçekten elde ettikleri puanların ortalamasından ($\bar{x}=45,31$) anlamlı bir şekilde yüksektir. Buna göre, erkeklerin meslek seçerken toplumsal cinsiyet rollerine kadınlara göre daha fazla dikkat ettiği ifade edilebilir.

Tablo 2'ye göre, Meslek Öncesi Öğretmen Kimliği Ölçeğinin alt boyutlarından kendini öğretmen olarak tanımlama cinsiyete göre anlamlı fark göstermezken ($t(368)=1,08$, $p>0,05$), öğretmen olma konusunda güven ($t(368)=2,86$, $p<0,05$) ve öğretmen olarak katılım ($t(368)=2,38$, $p<0,05$) boyutları

cinsiyete göre anlamlı fark göstermektedir ($p<0,05$). Kadınların öğretmen olma konusunda güven boyutu puan ortalamasının ($\bar{x}=25,34$) erkeklerin öğretmen olma konusunda güven boyutu puan ortalamasından ($\bar{x}=23,90$) anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, kadınların öğretmen olarak katılım boyutu puan ortalamasının ($\bar{x}=25,06$) erkeklerin öğretmen olarak katılım boyutu puan ortalamasından ($\bar{x}=23,93$) anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir.. Son olarak, Meslek Öncesi Öğretmen Kimliği Ölçeğinden elde edilen toplam puanların da cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir ($t(368)=2,39$, $p<0,05$). Kadınların ölçekten elde ettikleri puanların ortalaması ($\bar{x}=70,61$) erkeklerin ölçekten elde ettikleri puanların ortalamasından ($\bar{x}=67,51$) anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Buna göre, kadınların meslek öncesi öğretmen kimliğini erkeklere göre daha çok benimsediği ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet oluşumuyla ilgili aldıkları mesajlar, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü ve meslek öncesi öğretmen kimlikleri arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığının belirlenmesi amacıyla uygulanan Pearson Momentler Çarpımı korelasyonuna ait bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet oluşumuyla ilgili aldıkları mesajlar, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü ve meslek öncesi öğretmen kimlikleri arasındaki ilişkiler

	E	GTCR	MSTRC	KÖÖT	ÖÖG	ÖÖK	MÖÖK
ETCR	1	-0,17**	-0,23**	0,12*	0,16**	0,22**	0,19**
GTCR		1	0,31**	-0,10	-0,17**	-0,09	-0,14**
MSTRC			1	-0,06	-0,15**	-0,01	-0,08
KÖÖT				1	0,80**	0,63**	0,92**
ÖÖG					1	0,57**	0,90**
ÖÖK						1	0,82**
MÖÖK							1

ETCR: Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyetin Rolü GTCR: Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Roller Rolü MSTRC: Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü KÖÖT: Kendini Öğretmen Olarak Tanımlama ÖÖG: Öğretmen Olma Konusunda Güven ÖÖK: Öğretmen Olarak Katılım MÖÖK: Meslek Öncesi Öğretmen Kimliği

Tablo 3'e göre, TCOÖ'nün eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri boyutu ile geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri boyutu ($r=-0,17$, $p<0,05$) ve meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü boyutu ($r=-0,23$, $p<0,05$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. TCOÖ'nün eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri boyutu ile kendini öğretmen olarak tanımlama ($r=0,12$, $p<0,05$), öğretmen olma konusunda güven ($r=0,16$, $p<0,05$), öğretmen olarak katılım ($r=0,22$, $p<0,05$) ve meslek öncesi öğretmen kimliği ($r=0,19$, $p<0,05$) arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri boyutu ile meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=0,31$, $p<0,05$) bulunmuşken, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri boyutu ile MÖÖKÖ'nün öğretmen olma konusunda güven boyutu ($r=-0,17$, $p<0,05$) ve meslek öncesi öğretmen kimliği toplam puanı ($r=-0,14$, $p<0,05$) arasında düşük düzeyde

negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü ile MÖÖKÖ'nün öğretmen olma konusunda güven boyutu arasında düşük derecede negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=-0,15$, $p<0,05$) olduğu saptanmıştır. Bunlara ek olarak, MÖÖKÖ'nün kendini öğretmen olarak tanımlama, öğretmen olma konusunda güven, öğretmen olarak katılım boyutları arasında yüksek derecede pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet oluşumunun meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünü anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığının belirlenmesi amacıyla uygulanan çok değişkenli regresyon analizine ait bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Toplumsal cinsiyet oluşumunun meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü üzerindeki etkisi

		Katsayı (B)	Beta	t	p	R ²
Meslek	Sabit	36,37		12,12	0,000	0,10
seçiminde	Eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri	0,09	0,03	0,64	0,525	
toplumsal	Geleneksel toplumsal cinsiyet	0,23	0,32	6,33	0,000	
cinsiyet rolü	rolleri					
Model; F= 20,126, * $p\leq 0,05$						

Tablo 4'e göre, toplumsal cinsiyet oluşumunun alt boyutları olan eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri boyutlarıyla kurulan model meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolünü anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($R=0,31$, $R^2=0,10$, $F(2,367)=20,126$, $p<0,05$). Modelin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolündeki varyansın yaklaşık %10'unu açıkladığı görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolünün anlamlı bir yordayıcısı olduğu fakat eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri boyutunun ise meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolünü anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmektedir.

Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünün meslek öncesi öğretmen kimliğini anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığının belirlenmesi amacıyla uygulanan basit doğrusal regresyon analizine ait bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünün meslek öncesi öğretmen kimliği üzerindeki etkisi

		Katsayı (B)	Beta	t	p	R ²
Meslek	Sabit	77,62		15,67	0,000	
öğretmen kimliği	Meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolü	-0,16	-0,08	-1,56	0,119	0,01
Model; F= 2,446, * $p>0,05$						

Tablo 5'e göre, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü meslek öncesi öğretmen kimliğini anlamlı bir şekilde yordamamaktadır ($R=0,08$, $R^2=0,01$, $F(1,368)=2,446$, $p>0,05$).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçiminde belirleyici olmasından kaynaklı olarak öğretmenlik meslek kimliğinin de toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenebileceği argümanından hareketle kurgulanan bu araştırmanın genel amacı öğretmenlik meslek seçiminin ve meslek önceki kimlik kurulumunun toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi olmuştur. Bu genel amaç doğrultusunda öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet oluşumuyla ilgili aldıkları mesajlar, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü ve meslek öncesi öğretmen kimlikleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu değişkenler arası ilişkilerin incelenmesinden önce değişkenlerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Buna göre toplumsal cinsiyet oluşumu eşitlikçi ve gelenekçi toplumsal cinsiyet rollerinde, cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kadın öğretmen adayları eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini, erkekler ise geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini diğer cinsiyete oranla daha fazla benimsemektedir. Acar-Erdol, Özen ve Toraman (2019) toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili yaptıkları çalışmada erkek öğretmen adaylarının kendilerini kadınlardan üstün gördüklerini ve kadınları erkeğe bağımlı olarak düşündüklerini tespit etmişlerdir. Engin-Demir, vd. (2016) Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile ilgili öğretmen örnekleminde yürüttükleri proje çalışmasında, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin görüşleri daha fazla benimsediklerini ortaya koymuşlardır. Budak ve Küçükşen de (2018) Y kuşağını temsil eden gençlerle yürüttükleri çalışmada kadın öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet rolleri alt boyutunda daha yüksek puan alırken, erkek öğrencilerin geleneksel cinsiyet rolleri alt boyutunda daha yüksek puanlar aldıklarını ortaya koymuşlardır. Sis-Çelik, Pasinlioğlu, Tan ve Koyuncu (2013) ve Örnek (2021) üniversite öğrencileri örneklemiyle yürüttükleri çalışmalarda kadın öğrencilerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Alan yazında yer alan bütün bu çalışmalar da erkeklerin kadını ikincilleştiren geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri anlayışını benimsemiş olduklarına dair bulguyla örtüşmektedir.

Araştırma bulguları toplumsal cinsiyetin meslek seçimindeki rolünün cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ve erkek öğretmen adaylarının meslek seçerken toplumsal cinsiyet rollerini kadın öğretmen adaylarına göre daha fazla dikkate aldıklarını göstermektedir. Meslek seçiminde belirgin olan bu farklılık problem durumunda açıklandığı üzere mesleklerin kadınlara ya da erkeklere uygun olarak kodlanmasından kaynaklanıyor olabilir. Ancak bu durumda toplumda kadınlara daha uygun görülen bakım sorumluluğu ve sosyal işlerle ilgili mesleklerden olan öğretmenlik mesleğinin de bu bulguyla koşut olması beklenirken, meslek öncesi öğretmen kimliğinde kendini öğretmen olarak tanımlama alt boyutu cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Öğretmen olma konusunda güven ve öğretmen olarak katılım alt boyutlarında ise kadın öğretmen adaylarının puanları erkek öğretmen adaylarından anlamlı biçimde farklılık göstermiştir. Bu bulgular alan yazında egemen olan argümanlarla yaygın araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Keskin ve Zaimoğlu (2021) kadın öğretmenlerin erkeklere öre daha güçlü bir kimliğe sahip olduklarını tespit etmiştir. Cattley'in (2007) öğretmen adaylarının uygulama sürecindeki mesleki kimliklerini ortaya koymaya yönelik olarak yaptığı çalışmasında, mesleki kimliğin cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Rots, Aelterman ve Devos (2014) erkek öğretmen adaylarının daha çok yönetici konumlarında görev yapmayı planlarken, kadın öğretmen adaylarının mezuniyetten sonra öğretmenlik yapma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Meslek olarak öğretmenlik seçiminde cinsiyetin etkisine ilişkin bir incelemede, Edmonds, Sharp ve Benefield (2002) kadınların içsel nedenlere daha fazla önem verirken, erkeklerin finansal ödül gibi dışsal nedenlere daha fazla önem verdiği sonucuna varmıştır. İhtiyaroğlu (2018) kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin daha olumlu tutumlar içinde olduğunu ortaya koymuştur. Tutum ve kimlik arasındaki ilişkinin doğrusal olabileceği göz önünde bulundurulduğunda bu durum araştırma bulgularıyla ilişkilendirilebilir. Erdem (2020) ve Eğmir ve Erdem (2021) öğretmen adaylarının meslek öncesi öğretmen

kimlikleri bağlamında, cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Alptekin Yolcu ve Kınır (2021) kadın öğretmen adaylarının mesleki kimlik algılarının erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Kozak vd. (2020) Meslek Öncesi Öğretmen Kimliği Ölçeğini uyguladıkları çalışmada, hem ölçek toplamında hem de ölçeğin alt boyutlarında kadın öğretmen adayları lehine anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir. Alptekin Yolcu (2018) tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada kadın öğretmen adaylarının öğretmen kimlik algılarının erkek öğretmen adaylarının öğretmenlik kimlik algılarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kan ve Yel de (2020) meslek öncesi öğretmen kimliğinin oluşmasında kadın öğretmen adaylarının daha olumlu tutumlar içinde olduklarını ortaya koymuşlardır.

Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet oluşumuyla ilgili aldıkları mesajlar, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü ve meslek öncesi öğretmen kimlikleri arasındaki ilişkiler alt boyutlar açısından incelendiğinde Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği alt boyutlarında eşitlikçi ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri boyutları arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Geleneksel ve eşitlikçi rollerin birbirine karşıt konumlanması doğal bir sonuç olarak nitelendirilebilir. Toplumsal cinsiyet oluşumunun geleneksel cinsiyet rolleri alt boyutu ile meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rolü arasındaki pozitif yönde anlamlı ilişki olması, çocukluk döneminde başlayan cinsiyet temelli toplumsallaşma pratiklerinin toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilmesini sağladığı için, bireylerin yaşamlarının ileri evrelerindeki birçok kararda ve seçimde belirleyici olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin kendilerini mesleki yaşamlarının dışında kim olarak tanımladıkları mesleki kimlikleri için de önemli görülmektedir. Öğretmenlerin benimsedikleri değerler, kendilerini meslekte konumlandırma biçimleriyle bağlantılıdır ve kültür, etnik köken, politik yönelim gibi değişkenler öğretmenlerin mesleki kimliklerini daha geniş bağlamlarda nasıl tanımladıkları açısından önemli bir göstergedir (Lodjava, 2021). Ancak araştırma bulguları, meslek öncesi öğretmen kimliğinin, kültürel bir değişken olarak ele alınabilecek olan toplumsal cinsiyet rolleri açısından anlamlı olmadığını göstermiştir. Toplumsal cinsiyet oluşumu ölçeğinin geleneksel cinsiyet rolleri alt boyutu ve meslek öncesi öğretmen kimliği toplam puanları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiş olması, geleneksel cinsiyet rolleri ve öğretmenlik mesleği arasında alan yazında egemen olan belirlemelerin de dönüşümüne işaret ediyor olabilir.

Araştırma sonuçları toplumsal cinsiyet oluşumunun, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünü anlamlı bir biçimde yordadığını ortaya koymuştur. Ancak bu anlamlılık eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri boyutunda değil, geleneksel cinsiyet rolleri boyutunda görülmektedir. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünü anlamlı bir biçimde yordamaması ise toplumsal düzen içinde belirli mesleklerin belirli toplumsal cinsiyet rolleriyle özdeşleştirilmesine ilişkin eleştirel yaklaşımın eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerinin doğal bir bileşeni olmasıyla açıklanabilir. Diğer yandan araştırmanın diğer önemli bir sonucu, meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünün meslek öncesi öğretmen kimliğini anlamlı bir şekilde yordamamasıdır. Bu bulgu, öğretmenlik mesleğini toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde ele alan alan yazınla örtüşmemektedir. Dolayısıyla geleneksel cinsiyet rollerinin, meslek seçimindeki etkileri ve öğretmenlik mesleğinin kadın mesleği olarak ele alınmasının ötesinde, toplumsal cinsiyet rollerindeki genel eğilimler ve dönüşümler üzerinden değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Alan yazında öğretmenlik meslek kimliğinin ya da mesleğe yönelmenin cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmadığını ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Vitanova (2016) öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet konusunun dönüşüm niteliğine vurgu yapmış, bakım işleriyle özdeşleşen mesleğin kadınlık ve erkeklik yoluyla ifade edilme biçimlerini bir kalıpyargı olarak tanımlamıştır. Zeybekoğlu da (2010) toplumsal cinsiyetin dinamik niteliğine vurgu yapmış ve sürekli olarak yeniden öğretilen ve üretilen bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Araştırmanın problem durumu olan meslek kimliğiyle doğrudan ilgili olmasa da Kalafat (2014) toplumsal cinsiyet rollerinin bireyin kariyer uyumu açısından belirleyici olmadığını ortaya koymuştur. Benzer biçimde Sekar ve Eyasu (2019) çalışmalarında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarda cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Buldur ve Bursal (2015) da öğretmenlik mesleğinin seçiminde cinsiyetin belirleyici bir değişken olmadığını göstermiştir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyetin önemli bir ayırım çizgisi olduğu toplumsal ilişki setlerinin üretilmesinde önemlidir. Ancak insanların kendi toplumsal cinsiyet rollerine daha bağlı hissettikleri önemli bir gerçeklik olsa da, bu toplumsal ilişkiler ve cinsiyete dayalı ayrımlar doğal ya da kaçınılmaz değildir (Lawler, 2014). Kılıç (2014) bu durumu bireylerde ergenlikle birlikte gelişen farkındalıktan kaynaklı olarak toplumsal cinsiyet rollerinin esneyebileceğini, ancak bu farkındalığın genellikle bilgi düzeyinde kaldığını ve yine de toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranma konusundaki toplumsal beklentilerin bireylerin davranışlarında belirleyici olabileceği şeklinde açıklamıştır. Gove ve Watt (2004) toplumsal cinsiyet rollerindeki dönüşüme karşın, sosyal ve kültürel faktörlerin bireyin yaşamındaki belirleyiciliğini tartışmıştır. Buna göre bireyler sosyal dünyayla ilgili daha fazla şey öğrendikçe toplumsal cinsiyet kalıpları giderek karmaşıklaşmakta ve daha esnek hale gelmektedir. Toplumsal cinsiyet kimlikleri sabit olmadığı gibi, zamanla kültürel açıdan değişebilmektedir. Ancak bireyler toplumsal cinsiyet rolleri açısından tamamen özgür değillerdir ve bu roller kültür, deneyimler ve anlayışlar tarafından şekillenmektedir (Gove ve Watt, 2004). Araştırma bulguları bu çerçevede ele alındığında, toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçimi ve mesleki kimlik konusundaki belirleyiciliği konusunda bireylerin tutum ve yaklaşımlarının uygulamada karşılık bulup bulmadığını tartışmak olanaklı değildir. Diğer yandan kimlik inşa sürecinde bireylerin deneyimlerinde yer tutan farklı sosyal faktörleri ayırmak da oldukça zordur (Vitanova, 2016). Sosyal, politik, ekonomik gerçeklikleri içeren makrotoplumsal faktörler ile aile ve yakın sosyal çevre gibi mikro faktörler öğretmen kimliğinin gelişmesinde etkilidir (Kavrayıcı, 2020; Lobjava, 2021). Ekinci de (2007) belirli bir mesleğe yönelmede gelir durumu, sosyal statü, çevre, bireysel yatkınlıklar, olanaklar ve kişilik gibi çeşitli değişkenlerin etkili olduğunu belirtmiştir. Ancak meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünün, meslek öncesi öğretmen kimliği açısından yordayıcı olmaması, bu dönüşümün bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Gençlerin toplumsal cinsiyete dayalı önkabulleri ve kalıplaşmış yargıları, meslek seçimlerinde artık eskisi kadar sınırlayıcı olmamakta, gençler toplumsal cinsiyet kalıplarına göre değil ilgi ve yeteneklerine uygun mesleklere yönelmektedirler (Haskan-Avcı, Özdemir, Yiğit, Hasret ve Tozar, 2019). Son yıllarda genç kadınlar eğitim ve kariyer engellerini aşma konusunda önceki dönemlerle karşılaştırıldığında giderek daha rekabetçi bir rolde konumlanmaktadır (Ringrose, 2007'den akt. Chowdhury ve Gibson, 2019). Bu noktada toplumsal değişimlerin de önemli bir rolü olduğunu söylemek olanaklıdır. Geleneksel toplumlarda kimlik sabit ve tekil bir nitelikteyken, post modernizmle birlikte çoklu ve esnek kimlikler gündeme gelmiştir (Güven, 2015). Budak ve Küçükşen (2018) kuşaklar açısından toplumsal cinsiyet rollerini inceledikleri çalışmada genç kuşağın özgürlük, eşitlikçilik, bireycilik, yüksek sosyal bilinç düzeyi, değişen koşullar karşısında esneklik gibi dünya görüşlerinin eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemelerinde etkili olabileceğini belirtmişlerdir. Bu çerçevede toplumsal değişim temelinde hem genç kuşağın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açılarının bu değişimden ne yönde etkilendiği, hem de olası değişimlerin meslek seçimlerini nasıl etkilediği konusundaki bilimsel araştırmaların çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Diğer yandan iş piyasaları ve öğretmenlik mesleğinin erişilebilirliği gibi konuların da mesleğin geleneksel rolleri pekiştirmesi ya da cinsiyetlendirilmiş niteliğinden arındırılmasında etkili olabileceği söylenebilir. Türkiye'de öğretmenlik mesleğine ilişkin bilimsel tartışmaların toplumsal cinsiyet merceği ile yeniden ele alınması, bu mesleğin tarihsel ve sosyokültürel bağlamda geçirmiş olduğu olası değişimin yeniden yorumlanmasını sağlayacaktır.

Kaynakça/Reference

- Acar Erdol, T., Ozen, F. ve Toraman, C. (2019). Türkiye’de eğitim fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin görüşleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 793-844. DOI: 10.29299/kefad.2019.20.02.009
- Alptekin-Yolcu, M. (2018). *Sınıf öğretmeni adaylarının meslek öncesi öğretmen kimlik algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alptekin-Yolcu, M. ve Kınır, S. (2021). Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki kimlik algılarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 778-812. Doi: 10.19171/uefad.873791
- Alsop, J. (2008). *Teacher Identity Discourses. Negotiating Personal and Professional Spaces*. Mahwah, N. J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Aple, M.W. (1985). Teaching and “women’s work” :A comparative historical and ideological analysis. *Teachers College Record*, 86(3),45-473.
- Arıcı, F. (2011). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arpacı, D. ve Bardakçı, M. (2015). Meslek öncesi öğretmen kimliği ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(3):687-719
- Atav, E. ve Altunoğlu, B. D. (2013). Meslek ve alan seçiminde motivasyon ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 58-70.
- Beauchamp, C. & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: an overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 175-189, Doi: 10.1080/03057640902902252
- Bora, A. (2012). Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık. K. Çayır ve M.A Ceyhan (Haz.) *Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar* içinde (s.175). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Budak, H. & Küçükşen, K. (2018). Türkiye’nin Sosyal Transformasyon Sürecinde Y Kuşağının “Toplumsal Cinsiyet Rolü” Tutumları. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(66), 561-576. Doi: 10.17755/esosder.335865
- Buldur, S. ve Bursal, M. (2015). Fen bilgisi öğretmen adaylarının meslek tercih nedenlerinin etki düzeyleri ve mesleki geleceklerine yönelik beklentileri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 9 (1), 81-107. Doi: 0.17522/nefemed.89578
- Butler, J. 1993: *Bodies that Matter: On the Discursive Limits of Sex*. London: Routledge.
- Cattley, G. (2007). Emergence of professional identity for the pre-service teacher. *International Education Journal*, 8(2), 337-347.
- Chan, A. K. (2012). From 'civilising the young' to a 'dead-end joh': gender, teaching, and the politics of colonial rule in Hong Kong (1841-1970). *History of education*, 41 (4), 495-514. Doi: 10.1080/0046760X.2011.635603
- Chowdhury, N. & Gibson, K. (2019). This is (still) a man’s world: Young professional women’s identity struggles in gendered workplaces. *Feminism & Psychology*, 29(4) 475–493. Doi: 10.1177/0959353519850851
- Clutter, C. (2010). The Effects Of Parental Influence On Their Children’s Career Choices. Yüksek Lisans Tezi. Kansas State University.
- Coldron, J. & Smith, R. (1999). Active Location In Teachers’ Construction Of Their Professional Identities. *Journal of Curriculum Studies*, 31(6), 711- 726.
- Cooper, K. Ve Olson, M. R. (1996). The multiple ‘I’s’ of teacher identity. In M. Kompf, W. R., Bond, D. Dworet, & R. T. Boak (Eds.), *Changing Research And Practice: Teachers’ Professionalism, Identities And Knowledge* (pp. 78–89). London/Washington, DC: The Falmer Press.
- Demir-Engin, C., Karaman Güney, N., Kılıç, A. Z., Çalışkan, B., Çakır Hanbay, E. ve Özbek Şener, U. (2016). Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi; Okulların Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Açısından Değerlendirilmesi: Başlangıç Durum Değerlendirmesi ve İhtiyaç Analizi Raporu

- Dillabough, J.(1999) Gender Politics and Conceptions of the Modern Teacher: Women, identity and professionalism. *British Journal of Sociology of Education*, 20:3, 373-394. Doi: 10.1080/01425699995326
- Dinella, L. M., Fulcher, M., & Weisgram, E. S. (2014). Sex-typed personality traits and gender identity as predictors of young adults' career interests. *Archives of Sexual Behaviour*, 43, 493-504.
- Dökmen, Z. Y. (2012). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Sistem.
- Drudy, S. (2006). Gender differences in entrance patterns and awards in initial teacher education. *Irish Educational Studies*, 25(3), 259-273.
- Drudy, S. (2008) Gender balance/gender bias: the teaching profession and the impact of feminisation. *Gender and Education*, 20:4, 309-323, DOI: 10.1080/09540250802190156
- Ecevit, Y. (2021). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel kavramları. CEİD Yayınları. Erişim adresi:<https://ceidizler.ceid.org.tr/dosya/toplumsal-cinsiyet-esitliginin-temel-kavramlaripdf.pdf>
- Edmonds, S., Sharp, C. ve Benefield, P. (2002). *Recruitment to and retention on initial teacher training: A systematic review*. Windsor: National Foundation for Educational Research.
- Eğmir, E. ve Erdem, C. (2021). Öğretmen Adaylarının Meslek Öncesi Öğretmen Kimliklerinin Yordayıcısı Olarak 21. Yüzyıl Öğrenen Becerileri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11 (2), 953-968.Doi: 10.24315/tred.755615
- Ekinci, N. (2017). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleği ve Alan Seçiminde Etkili Olan Motivasyonel Etkenler. *Elementary Education Online*, 2017; 16(2): 394-405. Doi: 10.17051/ilkonline.2017.304706
- Erdem, C. (2020). Exploring The Relationships Between Possible Selves and Early Teacher Identity of Turkish Pre-Service Teachers. *FIRE: Forum for International Research in Education*, 6(3), 94-115. Doi: 10.32865/fire202063225
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
- Goffman, E. (1977): The arrangement between the sexes. *Theory and Society*, 4, 301-31.
- Gove, J. ve Watt, S. (2004). Identity and gender. In K. Woodward (Eds) *Questioning identity: gender, class, ethnicity* (pp. 43-78). London: Routledge
- Gül, İ. ve Öcal, M. (2021). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin incelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 19 (3), 192-210. <http://dx.doi.org/10.11611/yead.675920>
- Gökçen, M. ve Kavas-Büyükgöze, A. (2018) Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1): 48-67.
- Güven, S. (2015). Postmodern Kimliklerin Kurulumu. *Selçuk İletişim*, 9 (1), 266-286. Doi:10.18094/si.33671
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R., L., ve Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis* (Fifth edition). United States: Prentice-Hall, Inc.
- Haskan-Avcı, Ö., Özdemir, E., Yiğit, S., Hasret, Y. ve Tozar, M. Z. (2019). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi- Erkek Formu. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 262-275. Doi: 10.17860/mersinefd.346450
- Ibourk, A. (2021). Storied identities and teacher candidates' developing practices. *Cultural Studies of Science Education*, 16, 1239-1266. Doi: 10.1007/s11422-021-10053-9
- İhtiyaroğlu, N. (2018). Can I Grow Up as an Effective Teacher? A Mixed Method Study. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 18(3), 627-660. Doi: 10.12738/estp.2018.3.0192
- Jacobs, J.E.; Chhin, C.S. ve Bleeker, M.M. (2006). Enduring links: Parents' expectations and their young adult children's gender-typed occupational choices. *Educational Research and Evaluation*, 12(4), 395-407, DOI: 10.1080/13803610600765851
- Kalafat, T. (2014). *Kariyer geleceği algısını etkileyen kişisel faktörlerin belirlenmesine yönelik bir model çalışması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kan, A.Ü. ve Yel, E. (2020). Pedagojik formasyon öğrencilerinin meslek öncesi öğretmenlik kimlikleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of History School*, 44, 300-321. Doi: 10.29228/Joh40114
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavrayıcı, C. (2020). Evaluation of the Factors Affecting Teacher Identity Development of Pre-Service Teachers: A Mixed Method Study. *Eurasian Journal of Educational Research*, 89, 93-110. Doi: 10.14689/ejer.2020.89.5
- Kavrayıcı, C., & Ağaoğlu, E. (2020). Öğretmenlerin Mesleki Kimlik Alguları ve Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki, *Başkent University Journal of Education*, 7(2), 409-427.
- Kelleher, F. (2011). *Women and the teaching profession: Exploring the feminisation debate*. London: Commonwealth Secretariat and UNESCO.
- Keskin, A. ve Zaimoğlu, S. (2021). An Investigation of Turkish EFL Teachers' Perceptions of Professional Identity. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (1), 82-95.
- Kılıç, A. Z., Beyazova, A., Akbaş, H. M., Zara, A. ve Serhatlı, İ. (2014). Okul çağı çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları: Gündelik yaşam örnekleriyle cinsiyetçiliğin benimsenme durumuna ve esneyebilme olasılığına dair bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 122-151.
- Kozak, M., Certel, Z., Bahadır, Z. ve Çelik, B. (2020). Beden eğitimi öğretmen adaylarının öğretmen kimlikleri ile mesleği tercih etme nedenleri. *Spormetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 18(2), 166-177. Doi: 10.33689/spormetre.620181
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. Ankara: Nobel.
- Lawler, S. (2014). *Identity: Sociological Perspectives*. Cambridge: Polity Press
- Lojdová, K., Vlčková, K. Ve Nehyba, J. (2021). Stories of Teachers' Identity: Between Personal and Professional Experience. *Studia paedagogica*, 26(2), 113-137. Doi: 10.5817/SP2021-2-6
- Mansaray, A. (2011). Teacher Identity: an African Perspective. *CICE Series*, 4(3), 29-42.
- Mason, A. L. ve Chik, A. (2020). Age, Gender and Language Teacher Identity: Narratives from Higher Education. *Sexuality & Culture*, 24, 1028–1045. Doi: 10.1007/s12119-020-09749-x
- McCal, A. (1986). Learning to Teach: The Empowering Quality of Nurturance. Paper presented at the Annual Bergamo Conference on Curriculum Theory and Practice.
- Moreau, M. P. (2020). A matter of time? Gender equality in the teaching profession through a cross-national comparative lens. *Gender and Education*, 32 (6), 820–837. Doi: 10.1080/09540253.2018.1533918
- Moses, I., Admiraal, W. F. ve Berry, A. K. (2016). Gender and gender role differences in student– teachers' commitment to teaching. *Soc Psychol Educ*, 19, 475–492. Doi 10.1007/s11218-016-9340-3
- Park, H. ve Byun, S. Y. (2015). Why Some Countries Attract More High-Ability Young Students to Teaching: Cross-National Comparisons of Students' Expectation of Becoming a Teacher. *Comparative Education Review*, 59(3), 523-549. Doi:0010-4086/2015/5903-0006\$10.00
- Parlaktuna, I. (2010). Türkiye'de cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılığın analizi. *Ege Akademik Bakış*, 10 (4), 1217-1230.
- Pearson, J.C., Turner, L.H. ve Mancillas, W.T. (1991). *Gender and communication*. NewYork: Brown Publishers.
- Rots, I., Aelterman, A., & Devos, G. (2014). Teacher education graduates' choice (not) to enter the teaching profession: Does teacher education matter? *European Journal of Teacher Education*, 37(3), 279–294. Doi: 10.1080/02619768.2013.845164
- Sabbe, E. ve Aelterman, A. (2007). Gender in teaching: a literature review. *Teachers and Teaching*, 13:5, 521-538, DOI: 10.1080/13540600701561729
- Sekar, M. A. ve Eyasu, M. (2019). Examining the Interaction Effects of Gender and Programs of Study on the Postgraduate Diploma in Teaching Students' Attitude Towards Teaching Profession of Mekelle University, Ethiopia. *Journal of Education and Practice*, 10(10), 68-74. Doi: 10.7176/JEP
- Sis-Çelik, A., Pasinlioğlu, T., Tan, G. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi. *F.N. Hem. Dergisi*, 21 (3), 181-186.

- Slay, H. S. & Smith, D. A. (2011). Professional identity construction: Using narrative to understand the negotiation of professional and stigmatized cultural identities. *Human Relations*, 64(1), 85–107
- Smith, J. (2014). Gendered trends in student teachers' professional aspirations. *Educational Management Administration & Leadership*, 43(6) 861–882. Doi: 10.1177/1741143214543200
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Tan, M. (2000). Eğitimde Kadın-Erkek Eşitliği ve Türkiye Gerçeği. M. Tan, Y. Ecevit ve S. S. Üşür (Haz.) *Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset* içinde (s.30). İstanbul: TÜSİAD.
- Taner, G. ve Karaman, A. C. (2014). A metasynthesis of research on foreign language teacher identity in Turkey: Implications for teacher education. *International Journal of Curriculum and Instructional Studies*, 3(6), 63-76.
- Uygun, S. (2014). The Gender-Related Role of Teaching Profession in Turkey. *International Journal of Progressive Education*, 10(1), 46-58.
- Vitanova, G. (2016). Exploring Second-Language Teachers' Identities Through Multimodal Narratives: Gender and Race Discourses. *Critical Inquiry in Language Studies*, 13:4, 261-288. Doi: 10.1080/15427587.2016.1165074
- Walkowitz, D. J. (1999). *Working with class: social workers and the politics of middle-class identity*. New York: The University of North Carolina Press
- Zeybekoğlu, Ö. (2010). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türk Toplumunun Erkeklik Algısı. *ETHOS*, 3 (1), 1-14.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

The main goal of this study is to examine the choice of the teaching profession and the pre-professional identity construction in terms of gender. Gender is an attribute that emerges as a 'natural' process that people cannot interfere with in social and cultural platforms that change temporally and spatially. Parents develop expectations in their minds based on the gender of their children. This is an extension of the values, attitudes, habits, thoughts, and ways of perceiving life that parents internalize based on their experiences in their own socialization processes. The choices parents make, ranging from the name to be given to the color of clothes and toys, are related to gender. Gender determines how the child will be treated in society.

Gender role socialization is crucial in a child's overall socialization process. Different positioning of women and men in terms of gender-based division of labor devalues women's existence and produces gender inequality. Gender-based occupational segregation is directly related to traditional role patterns and social norms that underpin the approach to 'suitable' occupations for women and men. Teaching, for example, has been considered one of the most 'suitable' professions for women. Considering that gender-related assumptions are significant determinants in the choice of profession, it is important to examine the teaching profession identity from a gender equality perspective.

Teacher training and the teaching profession are the basis for an identity structure constructed in the context of gender. When the identity of the teaching profession and the construction processes of this identity are considered in terms of gender equality, it is clear that gender differences in education have deep social roots. Professional identity cannot exist separately from personal identity. Most of the basic approaches and discourses of a pre-service teacher are formed in line with the dominant discourses in their immediate childhood and adolescence social environment (Alsup, 2008). It is expected that the gender-based division of the teaching profession, the construction of gender roles, and orientation to certain professions assigned by society reflect on people's professional identities in teacher education.

2. METHOD

This study is quantitative; it used the correlational survey model. The variables used were gender norms, the role of gender in choosing a profession, and pre-professional teacher identity. The participants were 370 teacher candidates at a faculty of education. Data were collected through three scales: The first was the "Socialization of Gender Norms Scale" developed by Epstein (2008) and adapted into Turkish by Arıcı (2011). The second was the "The Role of Gender in Occupational Choice Scale" developed by Gökçen & Büyükgöze-Kavas (2018), and the third was the "Early Teacher Identity Measure" developed by Friesen and Besley (2013) and adapted into Turkish by Arpacı and Bardakçı (2015). The Pearson correlation test and regression analysis were conducted to examine the relationships between the variables, and an independent samples t-test was conducted to determine whether the scores obtained by the participants from the scales showed a significant difference in terms of gender.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

A significant difference between gender roles in gender norms and career choice was found which meant that males paid more attention to gender roles when choosing a profession than females. While there was no significant difference in terms of gender in the sub-dimension of defining oneself as a teacher in the Early Teacher Identity Scale, the dimensions of trust in being a teacher and participation as a teacher displayed significant differences. It was determined that the scores of women were significantly higher than the scores of men in these dimensions.

There was a moderately positive and significant relationship between the egalitarian gender roles dimension of the Socialization of Gender Norms Scale. It was seen that traditional gender roles were significant predictors of gender roles in choosing a profession, but the dimension of egalitarian gender

roles did not significantly predict gender roles in choosing a profession. The role of gender in career choice did not significantly predict early teacher identity.

This difference, which was evident in the choice of occupation, may be due to the coding of professions as suitable for women or men. The fact that there was a significant positive relationship between the traditional gender roles sub-dimension of the Socialization of Gender Norms Scale and the gender role in choosing a profession could be interpreted as individuals' gender roles being coded in their early social environments. Individuals internalize the roles determined by their genders in the later stages of their lives. The findings showed that there was a negative significant relationship between the traditional gender roles sub-dimension of the Socialization of Gender Norms Scale and the total scores of early teacher identity which could be interpreted as indicating the transformation of the dominant determinations in the literature between traditional roles and the teaching profession.

The finding that egalitarian gender roles did not significantly predict the role of gender in career choice may be explained by the fact that the critical approach to identifying certain professions with certain gender roles in the social structure was a natural component of egalitarian gender roles. Another important finding was that the role of gender in choosing a profession did not significantly predict early teacher identity. This finding is unprecedented. Therefore, it is important to interpret the effects of traditional gender roles on the choice of occupation and the teaching profession as a female profession and to evaluate the general trends and transformations in gender roles. It may be stated that issues such as labor markets and the accessibility of the teaching profession may also be effective in reinforcing traditional roles or purifying the gendered nature of the profession.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 26.01.2022

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E-86837521-050.99-165053

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Araştırmacıların her birinin mevcut araştırmaya eşit düzeyde katkıda bulunmuştur.

ÇATIŞMA BEYANI (CONFLICT OF INTEREST)

Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.